

وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
معاونت طرح و برنامه ریزی و تحول اداری

برنامه آموزشی شاخه کار دانش
زمینه خدمات
گروه هنر

«مهارت جامه آرای»

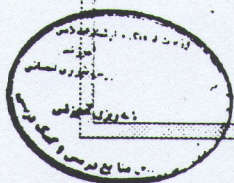
زمان آموزش:	ساعت نظری	ساعت عملی	ساعت کل
	۱۵۰	۴۵۰	۶۰۰

کد وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی: ۱۰۴-۱۰۰-۸۱ / ف

این مهارت در اجرای توافقتنامه همکاری مورخ ۱۳۷۵/۱۲/۲۲ بین وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و وزارت آموزش و پرورش در سال ۱۳۷۶ جهت اجرا در آموزش متوسطه شاخه کار دانش توسط مرکز برنامه ریزی و آموزش نیروی انسانی تهیه و تدوین شده و در سال ۸۲-۱۳۸۱ مورد بازنگری قرار گرفته است.

مرکز برنامه ریزی و آموزش نیروی انسانی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مرکز برنامه‌ریزی و آموزش نیروی انسانی

اداره برنامه‌ریزی آموزشی

مهارت جامه آرای

تهیه و تنظیم: گروه علمی برنامه‌ریزی درسی کار دانش

زیر نظر: حمیدرضا بهروان

تهیه و تدوین: دکتر بهیه خوشنویسان و دکتر محمدتقی خوشنویسان

با همکاری: خوریه شاشمی، راضیه سیادتی

حروفچینی و صفحه‌آرایی: مهری سادات حسینی

فهرست مطالب

مقدمه

بخش اول: کلیات

الف - مشخصات مهارت

- تعریف مهارت
- وظایف اصلی مهارت
- ضرورت و اهمیت طراحی مهارت
- نقش و توانایی فارغ التحصیلان
- طول دوره و شکل نظام

ب - شرایط و ضوابط پذیرش

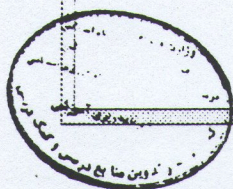
- شرایط عمومی
- شرایط اختصاصی

بخش دوم: مشخصات دروس

- جدول عناوین دروس مهارتی
- جدول محتوای دروس

بخش سوم: تکنولوژی آموزشی

- شرایط آموزشی و یادگیری دروس مهارتی

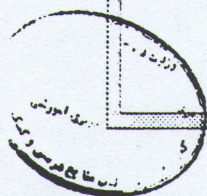

مقدمه:

از تاریخی که بشر در جست‌وجوی پوشش بهتر و کاملتر لباس خود را از پارچه و پوست تهیه کرد و بعد از زمانی به آرایش آن پرداخت هزاران سال می‌گذرد. در این فاصله طولانی همواره علاقه و ذوق او برای برازندگی بیشتر موجب می‌شد که تغییرات مکرر در شکل لباس ایجاد شود. هزاران زیور و زینت ساخته شود و تعداد فراوانی مشاغل تازه به وجود آید. جامه‌آرایی هم از همان زمانها بصورت ساده‌ای مورد نیاز بود و به ناچار عده‌ای پیدا شدند و به رفع نیاز مردم پرداختند. شاید نخستین نیاز از نظر لباس این بود که هر وقت کسی لباس تازه‌ای برای بار اول بر تن می‌کرد و نمی‌توانست پشت و پهلوی خود را به خوبی ببیند و یا نواقص آن را برطرف کند ناچار بود از دیگران کمک بخواهد و یا دوباره به دوزنده یا فروشنده لباس مراجعه کند و هزینه گرانتری بپردازد. هرچه تنوع لباس بیشتر و زیورآلات فراوانتر شد، سلیقه‌ها توسعه پیدا کرد دامنه تغییرات هم گسترش یافت ضمن آن که شال، کمربند، کفش و کلاه را هم زیر نفوذ گرفت و در کنار جامه‌داری که یک شغل ساده و ابتدایی بود جامه‌آرایی را هم ایجاد کرد. این شغل تازه نه فقط محتاج آشنایی به دوزندگی و زینتها و هنرهای وابسته به آنها بود بلکه به خلاقیت برای زیباتر کردن لباس و رفع نواقص، بینش اجتماعی برای انتخاب لباس مناسب و انطباق لباس با موقعیت صاحب آن نیاز داشت. بدیهی است که هیچ یک از این شرایط در سطح تخصیص‌های بالا نبود و یک نفر داوطلب با استعداد، با کمی زحمت و کار می‌توانست با همه آنها آشنا شود و ضمن کمک به برازندگی دیگران به تدریج خود را به سطح یکی از هنرمندیها و تخصصهای مربوط به لباس برساند.

امروز جامه‌آرایی گرچه در سطح وسیعی در خانواده‌ها، مراکز تولیدی لباس و مهمتر از همه در برنامه‌های نمایشات رسوخ کرده و جزء ضروریات لباس شده است. با وجود این اهمیت آن برای همه مردم شناخته شده نیست و شبیه به یک دستار جراح است که در اتاق عمل، ابزار جراحی مناسب را به موقع در اختیار جراح می‌گذارد و بدون کمک او هیچ جراحی به آسانی موفق نخواهد بود.

جامه آرا بخصوص در نمایشات نقش مهمتری دارد. در یک صحنه نمایش آنچه بیش از همه به چشم تماشاگر می‌رسد انسانها هستند و بیشتر بدن انسانها بجز در موارد محدود به وسیله لباس پوشیده شده است و یک هنرپیشه خود نمی‌تواند لباس خود را پیش از پوشیدن آماده کند و بعد از پوشیدن پشت و روی لباس را کنترل نماید. مثلاً درزهایی را که در سئانس قبلی نمایش باز شده یا دکمه‌های افتاده را بدوزد و یا اتوی لباس را تجدید کند و بسیاری موارد دیگر را درباره لباس و پوشش‌های جدای از لباس مانند روسری و کفش و کلاه و شال و نظایر آن را زیر نظر داشته باشد. این موارد بخشی از وظایف جامه‌آراست که به طراح لباس یا دوزنده و مسئول گریم و غیره مربوط نمی‌شود و جامه‌آرا براساس آموزشی که باید قبلاً دیده باشد آن‌ها را انجام می‌دهد و برای این کار در همه نمایشات و سینما حضور اجتناب‌ناپذیر دارد و کسانی هم که وقت بیشتر دارند یا مایل به کار در نمایشات نباشند می‌توانند در مراکز تولید لباس، فروشگاه‌های آن و نیز در دوزندگی‌ها و کارگاه‌های خصوصی به خدمت هنری و شغلی ادامه دهند.

بخش اول: کلیات

الف - مشخصات مهارت جامه آرای

- تعریف مهارت:

مهارتی است که در آن فراگیر قادر خواهد شد در مراحل مختلف نمایش، عیوب و نواقص لباس را برطرف نموده و ضمن کدگذاری و طبقه‌بندی آنها را در آرشیو نگهداری نماید.

- وظایف اصلی مهارت:

۱. شناختن و شناساندن تاریخ لباس ۲. شناخت پارچه از نظر کیفیت ۳. آشنایی با دوخت و انواع آن ۴. شناخت انواع مواد بهداشتی و شوینده و اثرات آنها ۵. نحوه لکه‌گیری و لکه‌شناسی لباس ۶. شناخت سیستم کدگذاری و کاربرد آن.

- ضرورت و اهمیت طراحی مهارت:

در حال حاضر تعداد معدودی متخصص در این مهارت وجود دارند و با توجه به گسترش هنرهای سینما، تئاتر و تلویزیون وجود و لزوم این مهارت هم در کنار این هنرها و طراح‌های لباس مشخص می‌گردد.

- نقش و توانایی فارغ‌التحصیلان:

۱. رفع عیوب و نواقص لباس مانند تعمیر پارگی ۲. ترمیم لباس ۳. مرمت پارچه ۴. لکه‌گیری و لکه‌شناسی لباس ۵. کدگذاری و طبقه‌بندی لباس

- طول دوره و شکل نظام:

این دوره مشتمل بر ۱۵ واحد نظری و عملی است که هر واحد نظری و عملی به ترتیب ۳۰ و ۴۵ ساعت می‌باشد. همچنین ساعت برگزاری دوره مجموعاً ۶۰۰ ساعت در نظر گرفته شده است.

ب - شرایط و ضوابط پذیرش

شرایط عمومی:

- دارا بودن سلامتی جسمانی و روانی

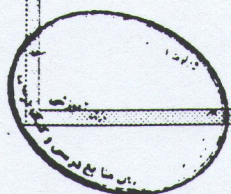

شرایط اختصاصی:

- داشتن علاقه و استعداد هنری
- داشتن اطلاعاتی در مورد تاریخ لباس و نمایشات
- آشنایی با طراحی لباس در صحنه

○ ○ ○

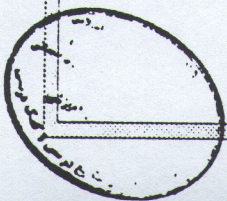
شایان ذکر است در پایان هر مهارت آزمونی به صورت عملی و نظری به عمل می‌آید و پس از موفقیت در آزمون، گواهینامه مهارتی به فراگیر اعطا می‌گردد

بخش دوم:

مشخصات دروس

جدول عناوین دروس مهارت جامه آرایبی

ردیف	عنوان درس	تعداد واحد			میزان ساعت			پیش نیاز + هم نیاز
		نظری	عملی	جمع	نظری	عملی	جمع	
۱	کارگاه جامه آرایبی	۱	۱	۲	۳۰	۴۵	۷۵	
۲	شناخت پارچه از نظر نمایشات	۱	۳	۴	۳۰	۱۳۵	۱۶۵	کارگاه جامه آرایبی
۳	سیستم آماده داشتن لباس	۱	۳	۴	۳۰	۱۳۵	۱۶۵	
۴	کدگذاری لباس (شماره گذاری)	۲	۳	۵	۶۰	۱۳۵	۱۹۵	
	جمع	۵	۱۰	۱۵	۱۵۰	۴۵۰	۶۰۰	

عنوان درس: کارگاه جامه‌آرایی
پیش‌نیاز:

نوع واحد	نظری	عملی
تعداد واحد	۱	۱
تعداد ساعت	۳۰	۴۵

ردیف	سرفصل و ریز محتوا	ساعات نظری	ساعات عملی	جمع ساعات
۱	شناخت طرحهای لباسهای عادی و تاریخی، لباسهای مخصوص صحنه، تفاوتهای لباسهای صحنه و لباسهای عادی، اونیفورم‌ها، لباس طبقات از نظر شغل	۱۲	۶	۱۸
۲	آشنایی با دوخت و انواع آن: دوختهای ساده دستی، دوخت با چرخ، چسب، کاربرد انواع نخ و تزئینات لباس، دوختهای صحنه‌های تئاتری، سینما و تلویزیون، دوختهای تزئینی	۱۲	۱۰	۲۲
۳	آشنایی با پشت صحنه، در نظر گرفتن زمان و سرعت در رفع مشکلات پشت صحنه، چیدمان لباسها در پشت صحنه، کمک‌رسانی به بازیگران و پوشش آنها	۶	۱۴	۲۰
۴	انجام فوریتهای پشت صحنه: مرمت لباس، علاج پارگی لباس، درز، وصله، بخیه، کوک زدن، استفاده از رنگ و نقاشی	-	۱۵	۱۵
جمع		۳۰	۴۵	۷۵

توضیح:

تهیه فیلم ویدیویی آموزشی از لباس در ادوار مختلف تاریخ و لباسهای صحنه در یادگیری این درس بسیار مفید است.

منابع درسی:

- جزوات استادان دانشگاه رشته طراحی لباس در صحنه / بهیه خوشنویسان

عنوان درس: شناخت پارچه از نظر نمایشات
پیش نیاز: کارگاه جامه آرای

نوع واحد	نظری	عملی
تعداد واحد	۱	۳
تعداد ساعت	۳۰	۱۳۵

ردیف	سرفصل و ریز محتوا	ساعات نظری	ساعات عملی	جمع ساعات
۱	شناسایی مقاومت پارچه از نظر گرما و برودت، شناخت مشخصات اعلام شده توسط کارخانه سازنده پارچه یا لباس و جنس های مختلف و مشخصات هر یک	۱۵	۲۰	۳۵
۲	شناخت نیازهای لباس پس از چند اجرای نمایش، ترمیم لباس، انجام رفع نواقص و اشکالات پس از اجرا	-	۲۵	۲۵
۳	مرمت پارچه: آشنایی با رفوگری، نخ کشی، بخیه زنی، ترمیم، اضافه کردن نخ، دوختن درز و...	-	۴۵	۴۵
۴	آمار و آمارگیری لباس برای مراکز تولیدی، رفع اشکالات مدت دار برای مراکز تولید لباس	۱۵	۴۵	۶۰
جمع		۳۰	۱۳۵	۱۶۵

توضیح:

بازدید از مراحل ساخت و دوخت لباس در مراکز هنرهای نمایشی تالار وحدت، تلویزیون و سینما در آموزش کاربردی فراگیران نقش بسزایی دارد.

منابع درسی:

- جزوات درسی استادان دانشکده رشته طراحی لباس

عنوان درس: سیستم آماده داشتن لباس
پیش نیاز:

نوع واحد	نظری	عملی
تعداد واحد	۱	۳
تعداد ساعت	۳۰	۱۳۵

ردیف	سرفصل و ریز محتوا	ساعات نظری	ساعات عملی	جمع ساعات
۱	نحوه نگهداری لباس، بهداشت و نظافت لباس، آراسته بودن لباس، اطو کشی انواع لباسها، خشک شویی، اطو با دستگاه بخار، آهار زدن	۱۰	۴۵	۵۵
۲	دوام و حفظ لباس از نظر رطوبت، گرد و خاک بید زدن، فرایندهای شیمیایی تأثیرگذار، شناخت مواد شوینده و بهداشتی، نگهداری لباس در طول زمان طولانی در آرشوها	۱۰	۴۵	۵۵
۳	شناخت لکه ها: چگونگی پاک کردن انواع لکه از روی لباسها و پارچه، رنگ کردن فوری پارچه، نونمایی و کهنه کردن لباس و پارچه	۱۰	۴۵	۵۵
۴	شناخت مواد و ابزار مورد نیاز: جمع ابزار دوخت، قیچی، انواع نخ، سوزن ها، کش، سنجاقهای مختلف، قزن قفلی های مختلف، چرخ خیاطی (عادی)، اوورلوک	-	-	-
جمع		۳۰	۱۳۵	۱۶۵

توضیح:

بازدید از خشکشویی های بزرگ و نحوه شستشو با شوینده های شیمیایی در آموزش کاربردی فراگیران نقش بسزایی دارد.

منابع درسی:

- استفاده از جزوات استادان دانشگاه / فرشته کیاوش / بهیه خوشنویسان

عنوان درس: کدگذاری لباس
پیش‌نیاز:

نوع واحد	نظری	عملی
تعداد واحد	۲	۳
تعداد ساعت	۶۰	۱۳۵

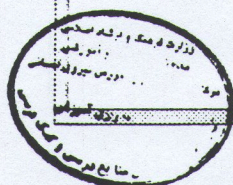
بف	سرفصل و ریز محتوا	ساعات نظری	ساعات عملی	جمع ساعات
۱	آشنایی با سیستم کدگذاری، کدگذاری در مراکز تولید لباس، کدهای اختصاصی برای انواع لباسهای زنانه، مردانه، کودکانه، کدگذاری بر حسب مشاغل	۱۰	۴۵	۵۵
۲	کدگذاری لباسهای صحنه، لباسهای تئاتری، سینما، تلویزیون و سریالهای طولی‌المدت، انتقال رکورد لباس به صحنه بعد، حل و فصل مسائل لباس پس از پایان اجراها (تئاتر، سینما، تلویزیون)	۲۰	۴۵	۶۵
۳	کدگذاری آرشیوهای لباس، طبقه‌بندی لباس در مقاطع تاریخ، طبقه‌بندی لباس در سطح جامعه، طبقه‌بندی لباس در دوره‌های مختلف، طبقه‌بندی لباسهای سنتی و محلی و...	۲۰	۳۵	۵۵
۴	مواد مورد نیاز: نمایشنامه‌ها و سناریوهای تئاتر و سینما و کدگذاری آنها	۱۰	۱۰	۲۰
جمع		۶۰	۱۳۵	۱۹۵

توضیح:

بازدید از پشت صحنه فیلمهای سینمایی (خانه سینما)، پشت صحنه تئاترهای مرکز هنرهای نمایشی و سریالهای تلویزیونی در آموزش کاربردی فراگیران نقش بسزایی دارد.

منابع درسی:

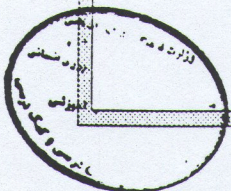
- جزوات درسی استادان طراحی لباس دانشگاه / مجید میرفخرایی / بهید خوشنویسان

بخش سوم:

تکنولوژی آموزشی

شرایط آموزشی و یادگیری دروس مهارت جامه‌آرایی

نام درس	ویژگی‌ها، شرایط و تجهیزات مورد نیاز برای اجرا		
	تجهیزات و وسایل مورد نیاز		وضعیت سرانه فضا
			ویژگی‌های مدرس
			(درجه علمی، سوابق تخصصی و تجربی)
دروس مهارت جامه‌آرایی	تهیه آلبومی از پارچه‌های مختلف موجود در بازار به قطع ۸/۴ با ذکر اسامی و مشخصات بافت آن‌ها، تهیه آلبوم محتوی انواع لکه‌ها (چربی، وسایل آرایشی، مواد غذایی، شمع، انواع شربت‌ها، داروها، چای، قهوه، ... در انواع پارچه‌ها)، اتو، میز اتو، دستگاه بخار، وسایل لازم جهت شست‌وشوی لباس، وسایل لازم جهت لکه‌برداری، لامپ‌های آزمایشگاهی، قطره‌چکان، ظروف مخصوص رنگ کردن و امتحان نخ با کبریت، ابزار دوخت با وسایل لازم، میز و صندلی چرخدار، آلبومی از دوخت‌های مختلف و تزئینی، دستگاه مخصوص مرمت پارچه، فیلم‌های آموزشی ویدئویی، دستگاه ویدئو، فیلم‌های مربوط به پشت صحنه‌های تئاتر، سینما و تلویزیون، میز مخصوص کار ۸ نفری ۴ عدد با ۲۲ صندلی، روپوش مخصوص کار، دستکش‌های مخصوص (ماسک کاغذ بهداشتی)		کارگاه جامه‌آرایی فضای قابل استفاده برای هر فراگیر با ابعاد ۲×۲ متر محل کار با تهویه هوا، هوای سالم، کولر، بخاری، نور صحیح در مورد لابراتوار پرده‌های ضد آتش
			فوق دیپلم هنر با گرایش طراحی لباس با ۳ سال سابقه کار در خنک‌سویی یا مراکز آرایش لباس‌های صحنه یا کارخانجات تولید لباس - لیسانس طراحی لباس با یک سال سابقه تدریس یا کار - خبرگان بدون مدرک در رشته مذکور